

Fénydaráló

Hérics Nándor kiállítása

P. SZABÓ ERNŐ

REÖK Palota, Szeged, 2018. I. 25. – III. 18.

A kiállítás akár egyféle jutalomjátéknak is tekinthető, hiszen Hérics Nándor a legutóbbi Szegedi Táblaképfestészeti Biennálé fődíjasaként kapta a lehetőséget a REÖK Palotában. Ez az alkalom azonban az életmű szempontjából jubileum is: éppen negyvenöt éve annak, hogy a Kisbéren született és nevelkedett fiatalember Petőfi-plakátjával megnyert egy országos amatőr képzőművészeti pályázatot, amely a pályán – mondjam úgy, a siker felé vezető úton? – elindította. Ha úgy tetszik, jutalomjáték számára az egész életmű, de stílusosabb azt mondani, hogy öröme a művekkel való ismerkedés mindazok számára, akik a kiállítást meglátogatják. Egy ilyen alkalom pedig előhívja belőlünk azt, ami több az értelemnél: az érzelmeket, s ha ez történik, máris eljutottunk ahhoz a költőiséghez, amely Hérics Nándor műveit, pályáját jellemzi. Plakáttömörséggel fogalmazott neoköltészet, amivel szembesülünk.

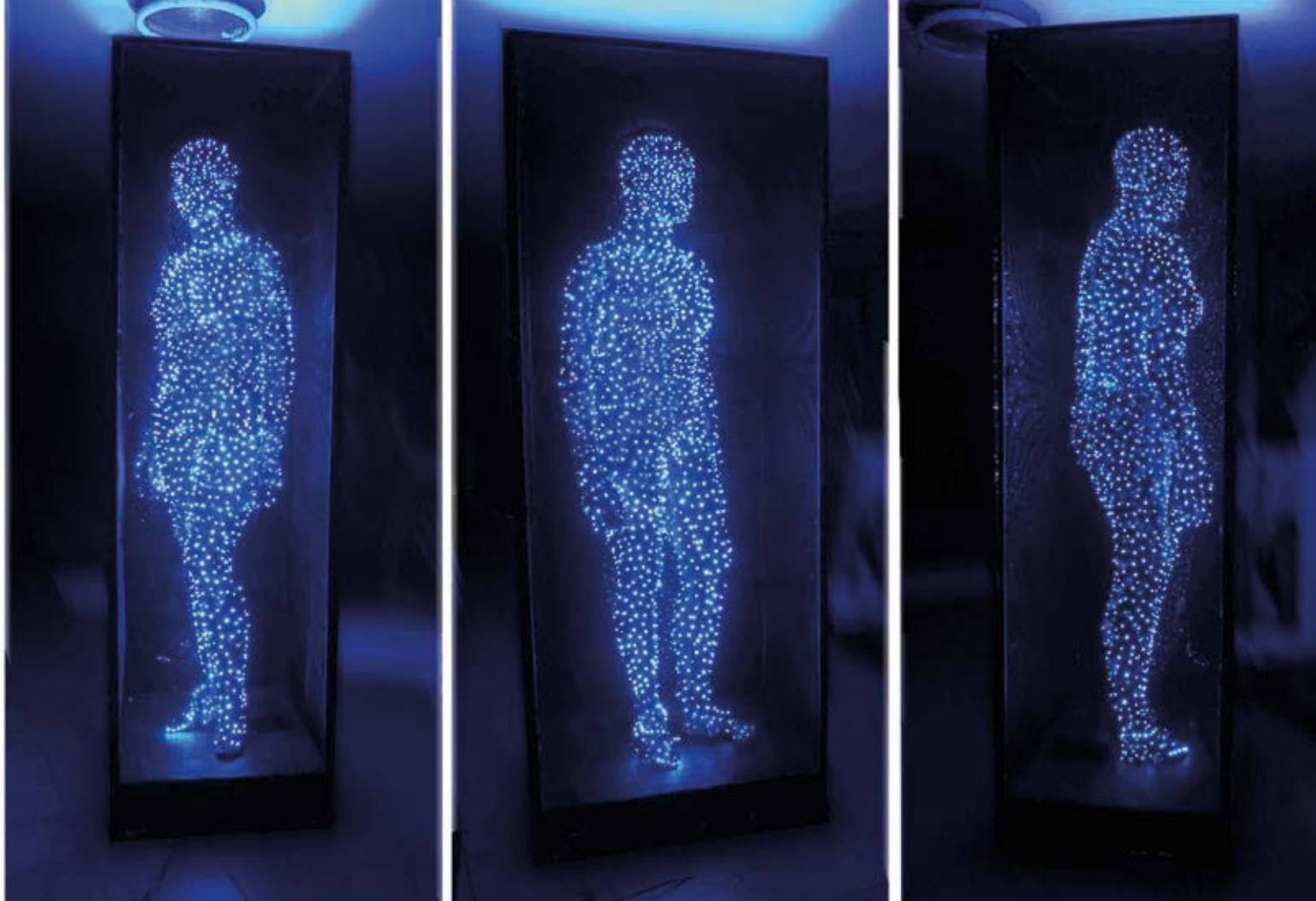
Költőiség – mi más is kellene hozzá, hogy az ember felfedezze a művészi kifejezőeszközt a neonban, ebben a színtelen, szagtalan, egyatomos gázban, amely évtizedeken át, ha nem is áruvédjegyként, de áruk és áruként kezelt eszmék reklámozására szolgált? A pártállami időszakban a világ proletárjai egyesültek a neonfényben, vagy éppen megtudhattuk azt, amit amúgy is tudtunk: vasedényt a Vasedénytől vegyünk. De költői véna kell ahhoz is, hogy valaki felfedezze a művészi kifejezés eszközt, mondjuk, a húsdarálóban, amelyből mint gondosan megőrölt húsrudacsok kígyóznak elő a neonsövek. Nem véletlen, hogy Hérics Nándornak ezt a munkáját egy alkalommal besorolták ötven év ötven legjobb műtárgya közé, de ha nem lenne játék az efféle listázás, akár még az előkelőbb helyezéért is kardoskodhatnánk, olyan szuggesztív erővel hat ránk a *Fénydaráló*, ahogyan Hérics szobrász barátja, Nagámi a művet elnevezte.

A művészet persze nem verseny, még ha a díjakat kivételesen olyanoknak is odaadják, akik azt valóban megérdemlik. Maradjunk annyiban, hogy Hérics Nándor a kortárs magyar művészet egyik legsokoldalúbb alakja, plakát- és arculattervező, tipográfus, szobrász, fény- és objektművész, a graffiti és a street art mestere és nem utolsósorban – vagy éppen mindig, minden minőségében – festő, aki úgy lépdel át műfaji határokon, törvényszerűségeken, az anyagszerűség követelményein, mintha azok csak azért lennének, hogy átlépjenek rajtuk.

Hasonló a viszonya a különböző művészeti irányzatokhoz, izmusokhoz is. Indulása idején és még sokáig elsősorban a pop art gyakorolt rá hatást, műveinek anyagszerűsége, harsánysága azonban nem egyszerűen a messziről érkezett izmusoknak köszönhető, hanem az önmaga számára felfedezett új és új anyagok, a 70-es, 80-as évek fordulóján egyre jobban megnyíló nyilvánosság hozta kifejezési lehetőségek iránti lelkesedés eredményének, és nem kis részben a kor új zenei kifejezési lehetőségei iránti nyitottságának, a zenésztársakkal kialakult barátságának. A zene inspiráló hatásáról a kiállításon egy egész emeletnyi műalkotás beszél, nincs talán még egy képviselője a kortárs magyar művészetnek, aki ennyire együtt élt volna azzal, ami az utóbbi negyven évben a magyar beat- és rockzenében vagy a punkban történt, s aki nemcsak koncertplakátok százait készítette el, de megfestette jeles rockzenészek, énekesek portréját is. Egyébként érdekes, hogy ezeken a portrékon nincsenek hangszerek – nem az attribúció volt a fontos a számára, hanem az a mély baráti, emberi kapcsolat, amely a mű alkotóját a modelljéhez köti. Hogy milyen bensőséges ez a viszony, azt számomra elsősorban a kortárs zenész-képzőművészekhez, a Bizottság együtteshez, s az abból hamarosan kivált Waszlavik Gazember Lászlóhoz kötődő művek érzékeltetik. Hogy milyen naprakészen figyeli az eseményeket, jól érzékelteti, hogy még 2017 szeptemberéből is van plakát a tárlaton – a Fuck Cancer koncertjét hirdeti –, minderről minden részletre kiterjedően beszámol a művész *A legvidámabb baROCK* című kötete, amelyet a tárlat megnyitóján mutattak be.

Apropó, verseny. Egy Hérics Nándorhoz vagy e sorok írójához hasonló vidéki gyerek számára a verseny többnyire hendikeppel kezdődik. De nem érdemes

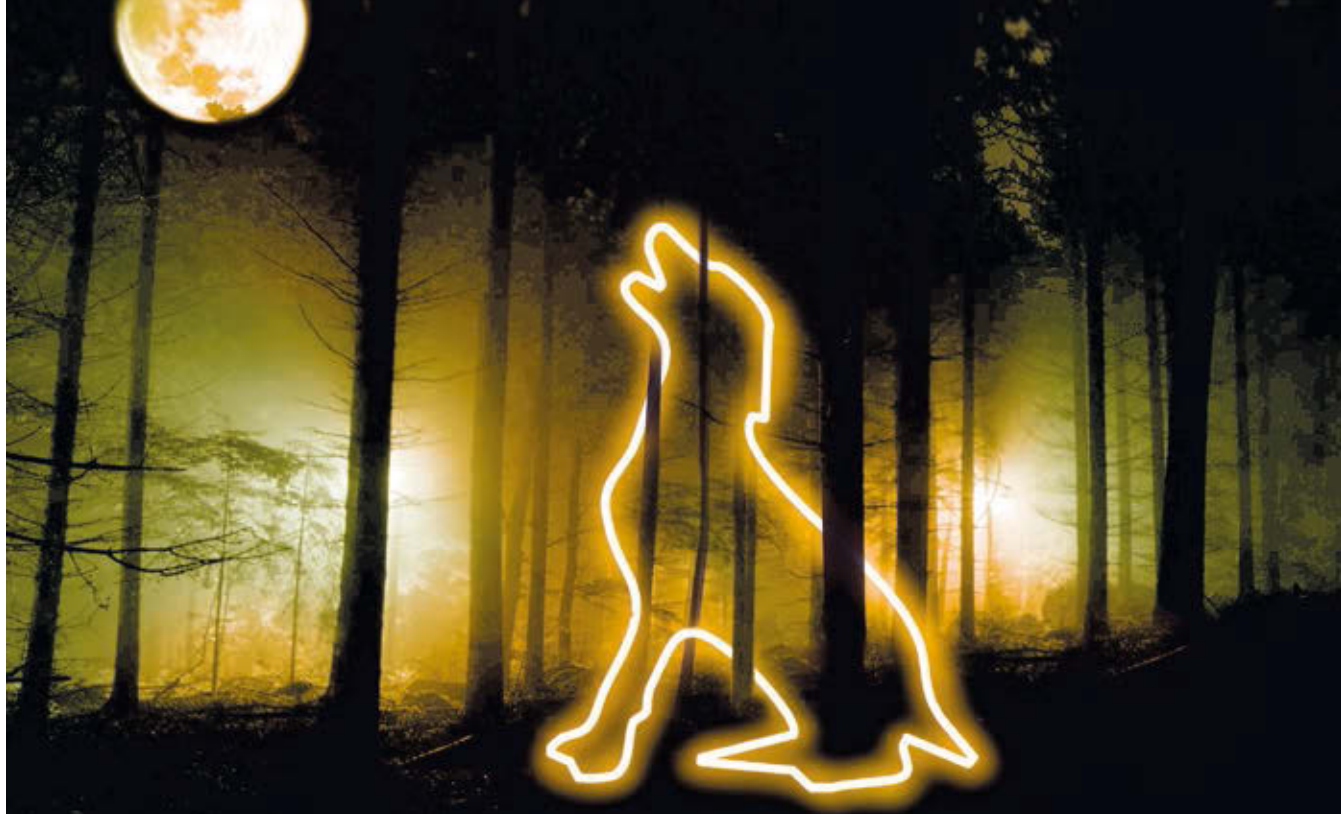
sajnálkozni, a hátrányos helyzetnek van előnye is. Hérics például máshonnan indulva talán sohasem találkozott volna Kerti Károly grafikusművésszel, akitől a tatai képzőművészeti szakkörben megkapta azt a rajzi alapot, amelyre szüksége volt a továbblépéshez. Másként talán sosem járt volna a Dési Huber, Vasutas-körökbe, nem tanul szobrászatot Kirchmayer Károlynál, amely képzésének másik alappilléret jelentette. Pedig ez a háttér kellett hozzá – no meg a Fiala Képzőművészek Stúdiójában való együttműködés néhány kortársával a 80-as években – hogy a plakát olyan alapvető, univerzális kifejezési eszközzé váljon a számára, amelyhez akkor is odafordulhat, ha nincs megrendelői igény, de van kifejezendő művészi gondolat, s így a mű mintegy „magánplakátként” születik meg, létezik. Márpedig – akár volt megrendelő, akár nem – a 20. század végi magyar plakátművészet legértékesebb része éppen a szorosan az alkotóhoz kötődő, a megrendelői elvárásokon túli, mondhatni azokat felülíró, a közösséghez szóló műbe a magánszférát, a legszemélyesebb mondandót is bekapcsoló mozzanatok voltak. A másik eléggé nem méltatható hozadék a ennek az erős rajzi és plasztikai felkészülésnek a plakátokon belüli műfaji, anyaghasználati összetettség. Hérics Nándor számos plakátja készült úgy, hogy talált vagy saját maga által létrehozott, átformált tárgyakat fotózott le, a technikai lehetőségek fejlődésével formált tovább számítógépes eszközökkel, hogy a plakát elkészülte után a

HÉRICS NÁNDOR: *Fénylény (Ecce Femme)*, 2017, neon, 180×260 cm

kiindulópontot jelentő tárgy új életre keljen, és szoborként, neonplasztikaként, szellemesen továbbdolgozott objekttként jelenjen meg a kiállítóteremben.

Kiváló példa erre a kulcsmű, a neondaráló, amelynek plakátváltozata szerepelt már a Budapesti Kongresszusi Központban 1987-ben rendezett *Neonok és objektok* című kiállításon, s amelynek neonobjekt változata több alakváltozáson esett át az utóbbi évtizedekben. A fényvel való törődése, játéka túlnő a néhány alapmű kínálta lehetőségen, végigkíséri az egész életművet. Csak néhány példa: a Goethe emléket idéző magánplakátján egy fekete papírlapba sniccerrel vágta bele a szöveget és hátulról reflektorral átvilágította, miközben megpróbálta elképzelni, hogy „milyen, amikor valaki elhagyja a földi élet sötét szorongásait, és elindul az áradó fény felé.” A történelem és az egyéni emlékezet, az emlékműszobrászat és a kortárs művészet kapcsolata persze a németországinál közelebbi vizsgálódási lehetőséget is kínál a számára. Így született meg a félreérthetetlenül prostituáltra utaló textilfigura és a neopálmaág ötvözéséből a saját emlékműve, amely arra a különös átalakulási folyamatra – illetve a mögüle hiányzó szellemi, morális tartásra – utalt, amelynek során a Horthy-féle repülő emlékműből felszabadulási emlékmű lett a Gellért-hegyen.

A plakátjaihoz, neonobjektjeihez felhasznált tárgyak alak- és jelentésmódosulását hosszan elemezhetnénk. A már többször említett, a kiállítás plakátján is szereplő kerékpárét például, amelynek alapformája szintén megjelent már korai fotográfián. Első kerek az egyik

HÉRICS NÁNDOR: *A kutya éji dala*, 2016, neon, c-print, pvc, 94×137 cm

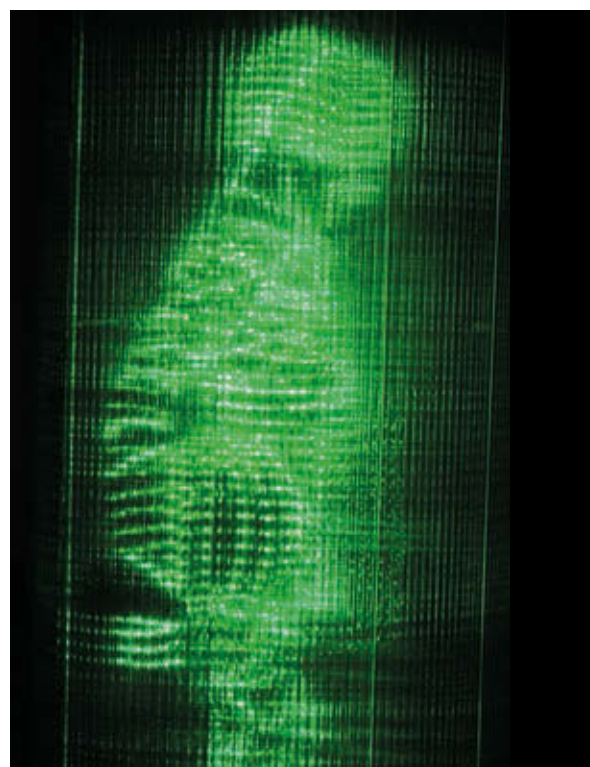
fotón óriáskerékkel váltódik ki, egy másikon a kerékpárváz radiátorcső részévé válik, egy harmadikon pedig a jármű a kerékpározó hátán lebegve suhan az örökkévalóság felé. Sarló-kalapácsa hol a matrjoska babák kezében tűnik föl, hol egy rozsdás vasból megformált óra mutatóját formázza, de az is előfordul, hogy a kalapács önállósul, és saját nyelvébe próbál meg szöveget verni. A kanáltól az ollóig, a collstoktól a lakatkulcsig nincs talán banális hétköznapi tárgy, amely kimeríthetetlen képzeletének köszönhetően ne alakulna át valami valóság feletti – vagy éppen fantasztikusan átalakított formájában igazán a valóságot tükröző – jelenséggé. A bárányfelhőt hol csipesszel ragadja meg, hol lepkehálóval fogja be, amire régi barátja, munkatársa, Pócs Péter ezt az egyszavas kommentárt fűzte: befellegzett. Ebben a pop art és szürrealizmus, koncept és posztmodern között szabadon mozgó, a valódi világ tárgyhalma helyett az igazat megmutató folyamatban megint csak nagy szerepe van a zenei vonatkozásoknak: a gázórás trombitának, a zongoraradiátornak vagy éppen a csatornanyílás-aszfaltgitárnak, az ujjlenyomat formáját követő kottaképnek.

HÉRICS NÁNDOR:

Tomí, 2017,
neon, plexi,
160×90×78 cm

Térjünk azonban vissza a fényhez, a neonhoz, mert művészetének ez a legjellegzetesebb, legerőteljesebb kifejezési eszköze. Olyannyira, hogy e művei másokéhoz – idézzük az egyetememes művészetből Bruce Nauman, Mario Merz, a magyarból Trombitás Tamás vagy Mengyán András munkásságát – nem is hasonlíthatóak. *Elektromos Aurája* például, ahol a villanyvezeték nem továbbítja, hanem használja az áramot, a *Fénycsepp*, amely éjjeli lámpáink szemet fárasztó fényeit idézi, *Csodaszarvasa*, amely egyszerre vezet a magyar őstörténet világába és a vadászles felé, a *Kény-elem*, amelynek keresztbe tett lábú széke arra emlékeztet, hogy

egyszer pihennie kell a székek is. A *Nekifeszülve* a láthatatlan erőkről szól, amelyek körülvesznek bennünket, a *Csiki-csuki* a mindenkori hatalomról beszél, s a babérkoszorúról, amely könnyen lecsúszhat a fejünkről, ha nem oda való, és szemel-lenzővé válik. Aktuálpolitikát persze egyik műben se keressünk – figyelmeztet az alkotó –, annál sokkal komolyabb dolgokról van szó, amit az *Egymásba harapva* is bizonyít, amely szerint, ha egymást gyilkos módon harapdáljuk, önmagunkat is fölzabáljuk. És ott van végül a *Piros-kék*, amellyel kapcsolatban viszont vitatkoznék alkotójával. Szerinte ugyanis a mű arra utal, hogy semmi nem az, aminek látszik. Nos, lehet, hogy általában így igaz, most azonban a kivétellel szembesülünk. En ugyanis úgy látom, hogy nagyon erős kiállítás az, amelyet látunk. És nemcsak annak látszik, de tényleg az.

HÉRICS NÁNDOR: *Az utolsó kivonuló szovjet katona*
emlékműve, 1988, neon, bőrönd, 70×65×40 cm

HÉRICS NÁNDOR: *Végtelen út*, 2017 flexibilis neon, kerékpár 170×40×90 cm

HÉRICS NÁNDOR: *Görldeszka*, 2017, neon, plexi 90×30×25 cm